

Lunds universitet
Institutionen för kommunikation och medier
Journalistik
Handledare: Mia-Marie Hammarlin
2016-01-14

Lovisa Olai
JOUK10

”Det sitter i ryggraden”

– En studie om den journalistiska magkänslan

Abstract

I dagens västerländska journalistik värnas det om objektivitet och neutralitet samtidigt som tanken om en journalistisk magkänsla värderas högt. Denna tänkbara motsättning är utgångspunkt för den här uppsatsen. Syftet med studien är att öka förståelsen kring fenomenet magkänsla inom journalistiken. Hur reflekterar journalisterna själva kring magkänslan och dess potentiella motsättning gentemot objektiviteten? Studien har utförts genom kvalitativa djupintervjuer med åtta nyhetsjournalister och sedan analyserats genom tematiska fält. Uppsatsens slutsats är att journalisternas syn på magkänslan är tämligen ambivalent. De anser magkänslan vara uppbyggd av objektivitetsidealet och tidigare erfarenheter och därför inte är problematisk, samtidigt som de menar att man bör kontrollera magkänslan i efterhand för att undvika att slutprodukten blir subjektiv, vilket är en indikation på att magkänslan inte är objektiv. Denna ambivalens kan tyda på att föreställningen om att det rationella (objektiviteten) och det emotionella (magkänslan) går att särskilja, är en samhällelig konstruktion.

Nyckelord: journalistik, magkänsla, habitus, kvalitativ intervju, tematiska fält

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning	2
Teori och tidigare forskning	3
Bourdieu, sociala fält och habitus	3
Magkänslan i teorin och journalistiken	5
Objektivitetsidealet.....	8
Objektiviteten och känslorna.....	11
Objektiviteten och etiken.....	12
Nyhetsvärdering	13
Metod	15
Kvalitativa intervjuer och fenomenologi.....	15
Urval och avgränsningar.....	16
Tematiska fält	18
Analys	19
Övning ger färdighet.....	19
Rättfärdigande	21
Kroppslig ambivalens.....	23
Magkänsla i huvudet	24
Skratt	25
Förnuft och känsla	26
Att inte kunna sätta fingret på det.....	29
Sammanfattning och diskussion	31
Fortsatt forskning.....	34
Referenser	36
Bilaga - intervjumanual	40

Thus professional discourse therefore requires journalists to be both objective and intuitive, both detached from and tuned into the narratives they produce.

– Barry Richards & Gavin Rees, 2011:861

Inledning

Journalistik i västvärlden bygger på värden som objektivitet, neutralitet och opartiskhet och dessa ideal hålls högt inom journalistkåren. Samtidigt säger många journalister att de kan känna vad som är en nyhet, och att de går på sin magkänsla i arbetet, speciellt vad gäller nyhetsvärdering. De säger att nyhetsvärderingen sitter i ryggraden, i bakhuvudet, att man har en nyhetsnäsa.¹ Forskningen om den journalistiska magkänslan är begränsad. Inte många forskare intresserar sig för journalisters känslor, och generellt finns det få undersökningar om hur journalister förhåller sig till sina känslor i yrkesrollen.² Nyhetsvärderingsforskningen är dock omfattande men många studier, speciellt i en svensk kontext, är innehållsanalyser³ och angriper nyhetsvärderingen utan att inkludera journalisternas egna reflektioner. För att nå en större förståelse om magkänslan inom nyhetsvärderingen behöver man även fråga dem som besitter den, det vill säga journalisterna.⁴

Varför det ur ett inomvetenskapligt perspektiv är intressant att studera detta är klart, men vilket utomvetenskapligt värde har studien? Eftersom medierna inte bara rapporterar om hur verkligheten ser ut, utan snarare skapar verkligheten genom hur man rapporterar om den blir magkänslan viktig att studera. Medierna har makten att konstruera verkligheten och om magkänslan är en del av det journalistiska arbetet blir journalisternas magkänsla en viktig komponent i konstruktionen av verkligheten. Hur journalisterna förhåller sig till magkänslan blir därför viktigt att undersöka eftersom den har så stor makt över ”verkligheten”.⁵

¹ Schultz, Ida 2007 ”The journalistic gut feeling – journalistic doxa, news habitus and orthodox news values” *Journalism Practice*, 1(2); Richards, Barry, 2012 ”News and the emotional public sphere” i Stuart, Allan (red.) *The Routledge companion to news and journalism*, London/New York:Routledge

² Förutom ett par undantag, till exempel Richards, Barry & Rees, Gavin, 2011 ”The management of emotion in british journalism” *Media, Culture & Society*, 33(6), och Hammarlin, Mia-Marie, 2015 *I stormens öga*, Båstad: Hammarlin Bokförlag

³ Det finns undantag här också, till exempel Johansson, Bengt, 2008 *Vid Nyhetsdesken: En studie av nyhetsproduktion vid svenska nyhetsredaktioner*, Sundsvall: Demokratiinstitutet

⁴ Strömbäck, Jesper 2015:164 ”Journalistikens nyhetsurval och nyhetsvärderingar” i Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.) *Handbok i journalistikforskning*, 1.uppl. Lund: Studentlitteratur

⁵ Ekecrantz, Jan & Olsson, Tom 1994:23–26 *Det redigerade samhället: om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerade förnuftets historia*, Stockholm: Carlsson

Syfte och frågeställning

Objektivitetsidealet är starkt inom journalistiken och även om den problematiseras av många, både inom forskningen och av praktiserande journalister, är hotet aldrig överhängande. Journalister ställer emotionalitet i motsats till objektiv rapportering⁶, och att magkänslan, som kan vara såväl subjektiv som kulturell, samtidigt värderas högt är i teorin en motsättning som är intressant och viktig att undersöka. Eftersom annan forskning⁷ pekar på att journalister värderar magkänslan högt i nyhetsvärdering och magkänslan kan vara subjektiv, är det intressant att undersöka hur journalisterna förhåller sig till den. Ser kanske journalisterna på magkänslan som tillhörande en annan typ av känsloliv?

Syftet med denna studie är att undersöka hur journalisterna själva tänker kring magkänslan. Hur ser de på detta fenomen, och hur reflekterar de över användandet av magkänslan? Jag vill i denna uppsats ta reda på mer om den journalistiska magkänslan genom att fråga de som använder den, journalisterna. På så sätt kan jag bidra med en större förståelse för den journalistiska magkänslan som fenomen och tillföra ny kunskap till ett relativt outforskat område.

Den primära frågeställningen för denna uppsats är: Hur kan man förstå den journalistiska magkänslan utifrån journalisters egna reflektioner och erfarenheter?

Jag kommer också att arbeta med följande sekundära frågeställningar: Använder sig journalisterna av magkänsla i sitt vardagliga arbete och tycker de att det är en bra eller dålig metod? Hur reflekterar journalisterna kring den potentiella motsättningen mellan den journalistiska magkänslan och objektivitetsidealet? Ser journalisterna på magkänslan som en annan del av sitt känsloliv jämfört med andra känslor, och i så fall på vilket sätt?

⁶ Richards & Rees 2011:863–4; Hammarlin 2015:176–7

⁷ Schultz 2007:198; Richards 2012:307–8

Teori och tidigare forskning

Här presenteras det teoretiska underlaget för uppsatsen. Teorierna tangerar varandra i flera aspekter men för tydlighetens skull har jag delat upp dem i olika avsnitt.⁸

Bourdieu, sociala fält och habitus

Sociologen Pierre Bourdieu har med sina teorier om sociala strukturer och relationer bidragit i hög grad till medieforskningen och till samhällsvetenskapen i stort. Bourdieu har själv inte studerat den journalistiska magkänslan, men han har studerat det journalistiska fältet. Det kommer jag dock inte att gå in djupare på eftersom att han fokuserar på en annan del av journalistiken i den forskningen, nämligen hur det journalistiska fältet påverkas av det ekonomiska fältet och kommersialiseringen av journalistiken.⁹ Istället kommer jag använda mig av hans teori om sociala fält i allmänhet och hans idé om habitus i synnerhet.¹⁰

Teorin om sociala fält introducerades av Bourdieu under 1970-talet och handlar om att det finns så kallade fält av olika sociala praktiker där enbart de personer som delar dessa praktiker får tillträde. En aspekt av Bourdieus teori är att det är lika viktigt vad som inte är gemensamt inom fältet som vad som faktiskt är gemensamt. Genom att vissa saker kännetecknar och är gemensamma för aktörerna inom ett fält blir automatiskt det som inte är gemensamt karaktäriserande för dem som står

⁸Det är värt att nämna att mycket av den forskning jag använder baseras på anglo-amerikansk journalistik och därför inte är applicerbar i en svensk kontext som snarare har en skandinavisk eller nord-europeisk journalisttradition. Den svenska journalistiken har dock influerats av framförallt den brittiska journalistiken, så det går att anta att det finns likheter mellan de två (Hammarlin, 2015:176).

⁹ Bourdieu, Pierre, 1998, *Om televisionen: följd av Journalistikens herravälde*, Stockholm: B. Östlings Bokförlag Symposium

¹⁰ Bourdieu, Pierre, 1993 "Distinktionen" i Bourdieu, Pierre, *Kultursociologiska texter* 4.uppl. Stockholm: B. Östlings Bokförlag Symposium

utanför fältet. På det sättet befästs de praktiker och värden som kännetecknar fältet och det tydliggörs vilka som inkluderas och exkluderas från det.¹¹

Sociologen Donald Broady har studerat Bourdieus teorier. Han beskriver fält, eller ”champ”, som något som ”uppstår där människor strider om symboliska och materiella tillgångar”.¹² De symboliska tillgångar som delas inom ett fält översätts till det fältets habitus – ett viktigt begrepp inom Bourdieus teori om sociala fält, och en central del av denna uppsats teoretiska utgångspunkt. Bourdieu beskriver själv habitus såhär:

Habitus är förkroppsligad nödvändighet, omformad till generativa dispositioner vilka ger upphov både till meningsfulla praktiker och till uppfattningar som kan ge mening åt samma praktiker.
(Bourdieu, 1993:298)

Habitus är ett förkroppsligande av de symboliska tillgångarna inom ett fält och ligger liksom lagrade i kroppen hos de personer som är en del av fältet. Habitus skapas genom erfarenheter, minnen och sätt att tänka som delas av personerna inom ett specifikt fält i vad Bourdieu kallar ett system av dispositioner. Habitus reproduceras genom att personer formas av tidigare generationers habitus och sedan för det vidare till nästa generation och så vidare. Detta gör att habitus är föränderligt, och den kan förändras genom skiftningar i vad som är viktigt inom fältet i fråga vid en specifik tidpunkt och ett särskilt kulturellt sammanhang.¹³

Bourdieu talar i sin forskning främst om habitus som man i princip föds med och fostras in i. Det är dock också möjligt att ackumulera ett fälts habitus genom att investera tid i att lära sig de dispositioner, det vill säga det system av praktiker, som fältets habitus består av. Det rör sig dock om omedvetna processer där det kan vara svårt att se vilka de symboliska tillgångarna är. Det kan till exempel handla om att lägga ner tid på att läsa inom fältet betydelsefulla texter, eller sätta sig in i centrala diskussioner som förs inom ett visst fält och på så sätt både medvetet och omedvetet ackumulera fältets habitus.¹⁴ Medfött habitus kan benämnas som en persons

¹¹ Bourdieu, Pierre, 2005:3–4, The political field, the social science field, and the journalistic field” i Benson, Rodney & Neveu, Erik (red.) *Bourdieu and the journalistic field*, Cambridge: Polity Press; Bourdieu, 1993:300

¹² Broady, Donald, 1988:5 ”Kulturens Fält: Om Bourdieus sociologi” i Carlsson, Ulla (red.) *Masskommunikation och kultur*, Konferensskrift NORDICOM-Nytt/Sverige nr.1–2

¹³ Bourdieu, 1993:297–306; Broady 1988

¹⁴ Bourdieu 1993; Broady 1988

primära habitus, medan en ackumulerad habitus kan kallas för sekundär. Det är sekundär habitus som är i fokus i tidigare forskning om den journalistiska magkänslan då man tror att det är där denna magkänsla återfinns.¹⁵ Bourdieus habitusbegrepp används av medieforskaren Ida Schultz¹⁶ när hon undersöker den journalistiska magkänslan, och enligt henne kan man förstå magkänslan som en del av en professionell, det vill säga sekundär, habitus inom det journalistiska fältet.¹⁷

Kritiken mot Bourdieu är att hans teorier är för strukturorienterade och därför bortser från att individer också är fria varelser som kan göra fria val. Detta är dock en feltolkning enligt Broady som menar att man i så fall har missuppfattat Bourdieu, då hans teorier handlar om att göra människan mer fri genom att belysa de strukturer hen påverkas av.¹⁸

Magkänslan i teorin och journalistiken

Magkänslan har studerats främst inom psykologin, där forskningen bland annat handlar om varför människor agerar på ett sätt som går emot logiska och rationella förklaringar. Jag kommer inte gå in på djupet i psykologin bakom magkänslan eftersom det inte finns utrymme för det inom ramen för denna uppsats, utan bara ta upp de aspekter som är relevanta för min studie. Psykologiforskaren Gerd Gigerenzer har undersökt magkänslan på djupet.¹⁹ Hans definition av begreppet är uppdelat i tre punkter: magkänslan är ett beslut eller omdöme som (1) uppstår fort i medvetandet, (2) vars bakomliggande anledningar vi inte är fullt medvetna om och som (3) är starkt nog att agera på. En av Gigerenzers huvudpunkter är att idén om den rationella människan är naiv och inte fungerar i praktiken. Han menar att logik och känsla ofta motsäger varandra och att logik inte alltid är det bästa alternativet. Han har i sin forskning till och med kommit fram till att människor

¹⁵ Schultz, 2007

¹⁶ Schultz, 2007

¹⁷ Mer om det i avsnittet ”Magkänslan – i teorin och journalistiken”

¹⁸ Broady 1988:8

¹⁹ Gigerenzer, Gerd, 2007, *Gut feelings: the intelligence of the unconscious*. New York: Penguin Books

oftast blir nöjdare med beslut som baserats på magkänslan och inte på rationella och genomtänkta anledningar.²⁰

Gigerenzer ger ett exempel på detta från en undersökning gjord av socialpsykologen Timothy Wilson. I den undersökningen fick en grupp välja en favoritaffisch från ett urval av affischer. I den andra gruppen var personerna tvungna att beskriva anledningar till varför de tyckte om och/eller inte tyckte om varje affisch innan de valde en. Ett par veckor senare tillfrågades personerna hur nöjda de var med sin affisch och de som hade behövt beskriva anledningar till varför de valde en viss affisch var mindre nöjda än de som bara hade tagit den affisch de tyckte bäst om. Det undermedvetna, eller magkänslan, kan alltså leda till bättre beslut.²¹ Inom journalistiken handlar magkänslan inte om huruvida man blir nöjd med en affisch eller liknande, utan där handlar det om en magkänsla för hur bra en nyhet eller historia är. Är detta något viktigt och kommer många personer att vilja läsa det, är aspekter av nyhetsvärderingen som den journalistiska magkänslan kan tänkas omfatta. Inom journalistiken skulle magkänslan följaktligen kunna leda till att olika händelser och liknande blir nyheter och andra inte blir det, beroende på journalisten i frågas magkänsla.

Enligt Gigerenzer fungerar magkänslan genom att människor har så kallade tumregler och dessa tumregler tar enbart hänsyn till den viktigaste informationen, inte all information. Detta leder till ett snabbare beslut än om man hade behövt ta hänsyn till alla aspekter och sedan räkna ut vilket beslut som är bäst. Dessa tumregler är inte naturlagar som uppstår ur ingenting utan skapas genom praktiska erfarenheter och utvecklas succesivt till förmågor. Enligt Gigerenzer kan man alltså träna upp magkänslan tills man kan använda den utan att tänka på det. Gigerenzer påpekar också att idén om magkänslan krockar med föreställningen om rationellt tänkande och beslutsfattande. I denna uppsats ersätts idén om det rationella tänkandet med objektivitetsidealet, som kan sägas tillhöra samma positivistiska tradition som rationaliteten.²²

Den journalistiska magkänslan är som sagt ett relativt utforskat område, speciellt i den svenska forskningen där det överlag finns mycket få undersökningar

²⁰ Gigerenzer 2007:6–19

²¹ Gigerenzer 2007:6–19

²² Gigerenzer 2007:6–19

och ännu färre intervjuundersökningar. Inte ens inom nyhetsvärderingsforskningen, där det ofta påpekas att journalister inte alltid reflekterar över nyhetsvärderingen, utan att den snarare ”sitter i väggarna”, vilket eventuellt skulle kunna tolkas som en magkänsla för vad som blir nyheter och inte, finns det särskilt många undersökningar om dessa processer.²³

Ämnet är dock inte helt utforskat och en av de nyare studierna har gjorts av Ida Schultz. Schultz har gjort observationer om nyhetsvärderingsprocessen på danska nyhetsredaktioner och kommit fram till att det, förutom de explicita traditionella nyhetskriterierna som alla journalister får lära sig också finns utsagda kriterier, och den journalistiska magkänslan innefattar både de explicita och implicita kriterierna. Hon upptäckte också att journalisterna sällan förde de explicita kriterierna på tal, utan att de bara visste eller kunde känna, vilka nyheter som var bra och inte. Schultz analyserar den journalistiska magkänslan med hjälp av Bourdieus teori om habitus och sociala fält, och hennes slutsats är att man kan förstå magkänslan som en journalistisk habitus. Schultz tar också upp Bourdieus idé om att habitus innebär att ha en förkroppsligad känsla för hur fältet fungerar.²⁴ Bourdieu uttrycker det såhär:

Having a feel for the game is having the game under the skin; it is to master in a practical way the future of the game; it is to have a sense of the history of the game. (Bourdieu 1998;81)

Det han beskriver är en slags inkorporerad känsla för det sociala spelet som förs vidare genom generationer och får sitt uttryck i kulturen och i spelet som sker inom ett visst socialt fält. Schultz har tagit fasta på Bourdieus tanke om att habitus är en del av kroppen och tolkat det som att magkänslan är en del av en journalistisk habitus och därför också skulle kunna ses som en del av kroppen.

Schultz studie liknar denna i många avseenden då hon också undersöker den journalistiska magkänslan utifrån Bourdieus teorier, och hennes studie är också en stor inspiration för den här uppsatsen. Skillnaden mellan hennes studie och den här är att hon fokuserar på hur magkänslan används i praktiken medan jag fokuserar på hur journalister reflekterar kring den. Därför skiljer sig våra studier i syfte och

²³ Johansson 2008:8

²⁴ Schultz 2007

därför är det också särskilt relevant för mig att göra just intervjuer eftersom de är få inom detta forskningsområde. Schultz har också fokuserat mer på hur magkänslan och nyhetsvärderingen fungerar i praktiken, vilket jag inte är intresserad av i den här studien. Schultz lyfter inte heller magkänslan i förhållande till objektivitetsidealet, vilket är i fokus här.

Andra forskare som studerat magkänslan är bland annat Emil Dansker, James Wilcox och Norman van Tubergen.²⁵ De har undersökt på vilket sätt journalister använder sin magkänsla när de utvärderar hur pålitliga deras källor är. De kommer fram till att magkänslan är viktig, men att vissa journalister använder den mer och vissa mindre eller inte alls.²⁶ Denna studie har dock ganska många år på nacken, och nya studier är därför behövliga.

Objektivitetsidealet

Magkänslan skulle eventuellt kunna krocka med det journalistiska idealet om att man ska rapportera objektivt. För att kunna diskutera detta ytterligare behöver jag först gå in på vad forskningen kommit fram till vad gäller objektivitetsidealet. Forskningen om objektivitet inom journalistiken är omfattande och mångsidig, och därför finns det också många inriktningar inom forskningsfältet. På grund av begränsningar i omfång i den här uppsatsen kommer jag enbart att gå in på den delen av objektivitetsforskningen som är relevant för denna uppsats syfte, nämligen objektiviteten som ideal inom journalistiken.

Objektivitetsidealet inom journalistik innebär att journalisten i princip ska ta rollen som en forskare i sitt arbete och bortse från sina värderingar och åsikter för att inte påverka resultatet. Även om idén om objektiviteten utmanas idag så är den fortfarande en journalistisk norm, och att kritisera den innebär ofta att själv bli kritiserad tillbaka.²⁷

²⁵ Dansker, Emil, Wilcox, James & van Tubergen, G. Norman, 1980 "How Reporters Evaluate the Credibility of Their Sources", *Newspaper Research Journal*, 1(2)

²⁶ Dansker et al, 1980

²⁷ Richard & Rees, 2011: 863–4; Kaplan, 2012:26; Wigorts Yngvesson, Susanne, 2006:50–1, *Den moraliska journalisten: en analys av yrkesetik, ideal och dygder*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet

Det finns många teorier om varför objektivitetsidealet är så starkt inom journalistiken. En av teorierna är att det är objektiviteten som ger journalistiken legitimitet som profession, vilket är något som medieforskaren Jenny Wiik kommit fram till i sin avhandling.²⁸ Medieforskaren Richard Kaplan har på ett liknande sätt argumenterat att objektivitetsidealet upprätthålls eftersom det är genom det som journalisterna legitimerar sitt demokratiska uppdrag.²⁹ En annan teori är att objektivitetsidealet är en del av de strukturer som styr journalistiken och att journalister därför inte kan bryta sig loss från den.³⁰ Detta har även medieforskaren Bengt Johansson undersökt och han argumenterar att de styrfält som finns inom journalistiken gör att journalisterna knappt reflekterar över varför de gör som de gör. Journalistiken produceras på samma sätt som den alltid gjorts och journalisterna har samma ideal som de alltid haft, för det är så man brukar göra.³¹ Hotas objektiviteten hotas i förlängningen också professionen – och på så sätt upprätthålls objektivitetsidealet.

Statsvetaren Jörgen Westerståhl (1972) har undersökt objektiviteten inom nyhetsjournalistiken, och enligt honom kan man dela in objektivitetsidealet i två krav som ställs på journalisterna i deras arbete: opartiskhet och saklighet. Denna definition av objektiviteten baseras främst på Sveriges Radios uppdrag, men Westerståhl argumenterar att resultatet ändå gäller för en mer generell nyhetsjournalistik då objektivitetsidealet, såsom det används inom public service, ”[...] kan sägas innehålla grundstenarna i en systematik på detta område [...]”.³² Kravet om opartiskhet handlar om att vara balanserad och att presentera materialet på ett neutralt sätt. Balansen kommer till uttryck genom att journalisten låter alla sidor i en historia eller konflikt komma till tals, och neutral presentation handlar om att inte skriva texten på ett sådant sätt att det vinklas till fördel för en part. Saklighetskravet är också uppdelat i två delar, nämligen sanning och relevans, och sanningskravet är i princip viktigast av dem alla eftersom det, till exempel, inte

²⁸ Wiik, Jenny, 2010, *Journalism in transition: the professional identity of Swedish journalists* Göteborg: Litorapid media

²⁹ Kaplan, Richard 2002, *Politics and the American press: the rise of objectivity, 1865-1920*. Cambridge: Cambridge University Press

³⁰ Shoemaker, Pamela J. & Reese, Stephen D. 1996, *Mediating the message: theories of influences on mass media content*, 2. ed. New York: Longman

³¹ Johansson, 2008:7-9

³² Westerståhl, Jörgen 1972:10, *Objektiv nyhetsförmedling*. Göteborg: Akademiförlaget

spelar någon roll ifall man låter flera parter i en konflikt uttala sig om man ändå inte talar sanning i texten. Relevans handlar om vad det låter som, att en nyhet behöver vara relevant, och även om det kan vara svårt att bedöma relevans är det en del av objektivitetsidealet.^{33,34}

I dagens journalistikforskning finns det många studier som problematiserar objektivitetsidealet.³⁵ De som försvarar objektivitetsidealet, till exempel forskaren Stephen J. Berry, menar att objektivitetsidealet är det enda som särskiljer journalister från så kallade pseudojournalister, och även om man kanske inte alltid kan vara helt objektiv, är det en journalists uppgift att försöka vara så objektiv som möjligt.³⁶ Detta är en åsikt sprungen ur Walter Lippmanns forskning från 1920-talet.³⁷ Lippmanns ståndpunkt är att journalister enbart ska verka som förmedlare av information från maktavare till allmänheten. Denna ståndpunkt blev vid tiden utmanad av John Dewey³⁸ och ledde till den så kallade Lippmann-Dewey-debatten då deras skilda åsikter om journalistens roll ställdes mot varandra³⁹, men att gå djupare in på den debatten finns det inte plats för här. Den belyser dock den långlivade debatten om objektivitetens vara eller icke vara i journalistiken som fortsätter än idag.

Inom objektivitetsforskningen behandlas just detta, det vill säga hur journalisten inte kan vara objektiv fullt ut, men ändå bör eftersträva objektiviteten som ideal. På det sättet kan journalistiken bli så neutral som möjligt. Journalisten Erik Fichtelius har undersökt detta och kommit fram till att om journalister överger objektivitetsidealet överger de också det journalistiska uppdraget.⁴⁰ Detta påminner om Bourdieus tidigare nämnda teori om sociala fält, där en person måste acceptera ett visst fälts gemensamheter för att få vara en del av det.⁴¹

³³ Johansson, Bengt, 2015:191–2 ”Journalistiken, objektiviteten och partiskheten” i Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.) *Handbok i journalistikforskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

³⁴ Westerståhl, 1972:9–13

³⁵ Till exempel Richards & Rees 2011 och Richards, 2012

³⁶ Berry, Stephen J. 2005 ”Why objectivity still matters”, *Nieman Reports*, 59(2)

³⁷ Lippmann, Walter, 1922, *Public opinion*. New York: Harcourt, Brace; Lippmann, Walter, 1927, *The phantom public*. New Brunswick: Transaction Publishers

³⁸ Dewey, John, 1927, *The public and its problems*. New York

³⁹ Stuart, Allan, 2012:62 ”Journalism and its publics: the Lippman-Dewey Debate”, *The Routledge Companion to News and Journalism*, red. Stuart Allan Abingdon: Routledge

⁴⁰ Fichtelius, Erik, 1997:22–3 *Nyhetsjournalistik: tio gyllene regler*. Stockholm: Utbildningsradion

⁴¹ Bourdieu, 1993; Bourdieu, 2005

En fråga som kommer upp vid studier av den journalistiska magkänslan och objektivitetsidealet är den potentiella motsättningen mellan dem. Känslor och subjektivitet kan sägas stå i motsats till objektivitetsidealet så hur kan journalister använda båda samtidigt? Eller är objektivitetsidealet en del av magkänslan, och genom att använda magkänslan ger man också uttryck för objektivitetsidealet?

Objektiviteten och känslorna

Det finns få studier gjorda om journalisters känslor. De mediestudier som gjorts om känslor handlar främst om journalistikens effekter på allmänhetens känslor och inte om journalisternas egna känslor. I de studier som undersöker journalisternas känslor är en vanlig slutsats att journalister i många avseenden ser på känslor som något som inte tillhör journalistiken. Känslorna ställs i motsats till objektiviteten.⁴²

I en av få undersökningar om journalisters känslor i förhållande till yrkesutövningen, studerar medieforskarna Barry Richards och Gavin Rees hur brittiska journalister förhåller sig till och hanterar sina känslor när de rapporterar om främst traumatiska händelser och berättelser. De kommer fram till att journalister ofta kopplar bort sina känslor i arbetet till förmån för objektiviteten, eftersom de anser att känslorna inte går att kombinera med ett objektivt rapportering. De såg också att journalister använde objektiviteten som en anledning till varför de borde skjuta känslorna ifrån sig, även om journalisterna själva inte fullt ut trodde på den positivistiska synen på objektivitet inom journalistiken. Det var dock fortfarande strävan efter att uppnå objektivitet som var det viktigaste i journalisternas arbete. Richards och Rees kommer således fram till att objektivitetsidealet är så befäst i journalistiken att till och med de journalister som inte tror att den är möjlig, värderar den högt som journalistiskt ideal. De belyser också motsättningen mellan känslorna å ena sidan och objektiviteten å andra. Många av journalisterna delade upp sig själva i en personlig och en professionell del för att kunna skjuta känslorna åt sidan i arbetet.⁴³ Att journalister särskiljer sitt professionella och sitt privata jag är något etikforskaren Susanne Wigorts

⁴² Hammarlin 2015:177–8; Richards & Rees 2011:863–4

⁴³ Richards & Rees, 2011:854–64

Yngvesson också har kommit fram till. Sällar man sig till följarna av konsekvensneutraliteten ser man på reportern inte som en privatperson utan som någon med ett professionellt uppdrag.⁴⁴

Richards och Rees nämner också magkänslan som en inkonsekvent del i denna argumentation. Journalisterna höjer magkänslan som journalistiskt värde samtidigt som de ska skjuta ifrån sig sina känslor och vara objektiva. Richards och Rees sätter fingret på den här motsägelsen:

Thus professional discourse therefore requires journalists to be both objective and intuitive, both detached from and tuned into the narratives they produce.
(Richards & Rees, 2011:861)

Objektiviteten och etiken

De ideal och normer journalister arbetar efter speglar ofta den etik man värderar. Därför blir det relevant att i korthet även gå in på journalistisk etik i denna uppsats. Precis som med journalistens känslor kan även etiken i vissa fall krocka med journalistidealen⁴⁵. Susanne Wigorts Yngvesson menar att journalister ofta påträffar svårigheter med att upprätthålla sin etik i praktiken. Till exempel kan objektivitetsidealet om opartiskhet och att tala sanning gå emot idealet om att ta hänsyn till intervjupersoner. Problemet med detta är inte att idealen krockar utan att det inte är tydligt vilket av idealen som ska prioriteras högst när de gör det. Detta problematiseras ytterligare när man tar i beaktande att ingen journalist antingen jobbar med uteslutande konsekvensneutralitet eller uteslutande socialt ansvarstagande (som handlar om att man också tar hänsyn till de potentiella konsekvenser ens rapportering kan få, och därför väljer att till exempel undanhålla viss information från publicering). I praktiken arbetar man med båda idealen överlappande, och det är inte säkert att journalisten ens reflekterar över detta.⁴⁶

⁴⁴ Wigorts Yngvesson, 2006:50–1

⁴⁵ Även om de journalistiska idealen också är en del av etiken inom yrket.

⁴⁶ Wigorts Yngvesson, 2006:146, 76–7, 50-1, 40–2

Nyhetsvärdering

Nyhetsvärdering är inte huvudfokus för denna uppsats, men eftersom magkänslan undersöks i förhållande till hur journalister tänker kring nyhetsvärdering är det värt att ta upp vad forskningen kommit fram till i relation till denna studies syfte.

För det första är det skillnad på nyhetsvärdering och nyhetsurval. Nyhetsurval handlar om vilka nyheter som väljs ut för publicering, medan nyhetsvärdering handlar om hur journalister värderar de nyheter som väljs ut. Vid urvalsundersökningar lämpar sig innehållsanalyser oftast bäst medan det vid värderingsundersökningar oftast passar bäst med observationer eller intervjuer.⁴⁷ I den här uppsatsen kommer fokus mest ligga på nyhetsvärderingen och därför är det också intervjuer som metodvalet fallit på.⁴⁸

Den stora delen av nyhetsvärderingsforskningen fokuserar på studiet av de kriterier som används av journalister i praktiken.⁴⁹ Forskningen har, förutom att ha utkristalliserat faktiska nyhetskriterier, i mångt och mycket kommit fram till att det inte enbart är journalisterna som påverkar vad som blir nyheter och hur de värderas.

En etablerad teori om vad som påverkar journalistikens innehåll är medieforskarnas Pamela J. Shoemaker och Stephen D. Reeses teori⁵⁰ om att innehållet påverkas på olika nivåer i en hierarkisk modell. Först påverkas innehållet av individerna, det vill säga journalisterna själva. Sedan kommer medierutiner, medieorganisationer, sociala institutioner och till slut större sociala system. Individens påverkan är bara en del av förklaringen och befinner sig i en större kontext. Journalisten är påverkad av större strukturer, så även med en fri vilja har journalisten enbart frihet inom de strukturer hen är aktiv inom.⁵¹ På så sätt liknar

⁴⁷ Strömbäck 2015:154–5

⁴⁸ Mer om det i avsnittet ”Kvalitativa intervjuer och fenomenologi”

⁴⁹ Till exempel Galtung, Johan & Ruge, Mari Holmboe, 1965, *The Structure of Foreign News*. Journal of International Peace Research, 1; Gans, Herbert J. 1980, *Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. New York: Vintage; McManus, John H. 1994, *Market-Driven Journalism. Let the Citizen Beware?* Thousand Oaks: Sage; Hvidfelt, Håkan (1985) *På första sidan. En studie i nyhetsvärdering*. Stockholm: Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar; Strömbäck, Jesper (2008). *På nyhetsmediernas agendor: en studie av hot och risker i det svenska nyhetsurvalet i morgonpress, kvällspress och TV*. Sundsvall: Demokratiinstitutet

⁵⁰ Shoemaker & Reese 1996

⁵¹ Shoemaker & Reese 1996:100–3; Johansson 2008:6

det Bourdieus teori om sociala fält, där individen inte kan slå sig fri från de dispositioner som är gemensamma för alla inom sitt fält.⁵² Detta är också något Schultz studerar då hon i sina observationer och samtal med journalister kommer fram till att de känner sig väldigt fria, medan forskningen pekar på att det journalistiska arbetet är synnerligen rutiniserat och styrt, inte minst av kulturella koder och tysta överenskommelser.⁵³ Dock måste man komma ihåg att även om det journalistiska arbetet är institutionaliserat och går en del på rutin är ändå nyhetsvärderingen i slutändan baserad på individers enskilda val, även om de påverkas av övergripande strukturer.⁵⁴ Vid undersökningar om hur journalister själva ser på sitt inflytande anser de generellt att de som individer inte har speciellt mycket makt men att journalister som kollektiv är makthavare i samhället.⁵⁵ Detta innebär att denna studie inte kommer säga så mycket om hur magkänslan påverkar nyhetsvärderingen, men den kommer kunna bidra med hur magkänslan påverkar journalister på individnivå och hur de reflekterar kring den i förhållande till nyhetsvärdering. Med det sagt är det som sker på individnivå aldrig helt skilt från den överhängande strukturen och kulturen, vilket ovanstående resonemang har påvisat. Studien är därför lite bredare än enbart enskilda journalisters reflektioner, även om det inte går att dra några generella slutsatser om magkänslans påverkan på nyhetsvärderingsprocessen.

⁵² Bourdieu, 2005

⁵³ Schultz, 2007:192–4

⁵⁴ Strömbäck, Jesper, 2014:114, *Makt, medier och samhälle. En introduktion till politisk kommunikation* Lund: Studentlitteratur

⁵⁵ Wigorts Yngvesson, 2006:136–7

Metod

Empiriskt bygger denna studie på intervjuer med journalister. Eftersom jag undersöker magkänslan kopplat till nyhetsvärdering och inte nyhetsurval är det bättre att använda intervjuer eller observationer än att göra till exempel innehållsanalyser, och eftersom jag är intresserad av journalisternas erfarenhetsvärld är intervjuer bättre än observationer.⁵⁶ Dessutom, vilket redan har påpekats, har det gjorts relativt få intervjustudier om fenomenet magkänsla inom journalistiken och för att få förståelse för hur journalisterna själva reflekterar kring magkänslan behöver man fråga dem.

Kvalitativa intervjuer och fenomenologi

Jag vill på djupet förstå företeelsen magkänsla och då fordras en kvalitativ forskningsmetod snarare än en kvantitativ. Det perspektiv inom kvalitativ intervjuteknik som jag kommer använda mig av är fenomenologiskt präglad. Psykologiforskarna Steinar Kvale och Svend Brinkman har studerat kvalitativa intervjuer som metod,⁵⁷ och de karakteriserar en fenomenologisk intervju såhär:

Generellt är fenomenologi i kvalitativa studier en term som pekar på ett intresse av att förstå sociala fenomen utifrån aktörernas egna perspektiv och beskriva världen som den upplevs av dem enligt antagandet att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är.
(Kvale & Brinkmann 2014:44)

I denna studie är journalisterna aktörerna och jag som forskare vill förstå hur de ser på magkänslan som är det sociala fenomenet i fokus. Genom att analysera

⁵⁶ Strömbäck 2015:154–5

⁵⁷ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

magkänslan såsom de som använder den tänker kring den, kommer förståelsen av magkänslan förhoppningsvis att öka. Detta perspektiv har även medieforskaren Mia-Marie Hammarlin använt sig av då hon studerat medieskandaler, och hur individen som drabbas själv upplever den.⁵⁸ Intervjuerna i den här studien gick ut på att få en bild av hur journalisterna reflekterar kring magkänslan, och frågorna⁵⁹ handlade om att få journalisterna att berätta om sina erfarenheter av och reflektioner kring magkänslan för att på så sätt kunna förstå den bättre. Under intervjuerna användes inte intervjumanualen som en lagbok, utan som något att gå tillbaka till under intervjuerna för att se till att allt bearbetats.⁶⁰

Urval och avgränsningar

Urvalet består av nyhetsreportrar i Skåne, med spridning vad gäller kön, ålder och redaktioner. Totalt genomfördes åtta intervjuer under en tvåveckorsperiod med följande journalister:

Petra Haupt, 43 år – P4 Malmöhus, Malmö

Görel Svahn, 52 år – Sydsvenskan, Lund

Dag Ankersen, 28 år – ETC Malmö

Bosse Johansson, 64 år – P4 Malmöhus, Helsingborg

Rebecka Sjöberg, 31 år – Sydsvenskan, Lund

Marianne Pernbro, 59 – Skånska Dagbladet, Malmö

Martin Runol, 53 år – Sydsvenskan, Malmö

Dimitri Lennartsson, 26 år – P4 Malmöhus, Malmö

Det finns forskare som anser att ”ju fler intervjuer desto bättre” och som skulle hävda att åtta intervjuer är för lite, men Kvale och Brinkmann menar att så inte alltid är fallet, utan att till och med enbart en intervju kan vara nog för en studie.

⁵⁸ Hammarlin, 2015:22–3

⁵⁹ Se Bilaga.

⁶⁰ Kvale & Brinkmann 2014:44–7, 148

Det är dock för lite för denna studie eftersom syftet här är att hitta en allmängiltighet och teman i journalisternas erfarenhetsberättelser.⁶¹

Intervjuerna varierade mellan 40 och 55 minuter.⁶² Efter intervjuerna lyssnade och umgicks jag intensivt med materialet. Jag har lyssnat på alla intervjuer minst tre gånger vardera och efter det transkriberade jag de relevanta delarna av varje intervju. Varför jag valde att inte transkribera hela intervjuerna beror främst på resursbrist, men eftersom jag bearbetade materialet tämligen omfattande innan transkriberingen säkerställde jag att jag inte missat något relevant.

Avgränsningen till enbart nyhetsreportrar gjordes eftersom det är troligt att olika typer av journalister arbetar på olika sätt, och eftersom det är magkänslan i nyhetsvärdering jag kommer fokusera på, är det också nyhetsjournalister jag kommer intervju. Ida Schultz har undersökt detta fenomen och menar att det är troligt att det finns fler fält inom det journalistiska fältet. Till exempel delar redaktörer, reportrar och praktikanter en generell journalistisk habitus, men det finns även specifika habitus för de positionerna som de inte delar. Därför begränsade jag urvalet till journalister som delar så många habitus som möjligt.⁶³ Därför kommer också den här uppsatsen enbart röra nyhetsreportrars magkänsla.

Den geografiska avgränsningen är på grund av praktiska skäl. Det fanns varken tid eller resurser att åka till redaktioner utanför Skåne. Varför jag valde att utesluta telefonintervjuer är för att man då kan missa viktig information såsom gester och ansiktsuttryck hos intervjupersonen.⁶⁴

Jag valde också journalister från olika tidningar och redaktioner genom variationsurval. Om jag enbart intervjuade journalister från samma redaktion finns risken att det enbart blir en studie i hur journalisterna på just den redaktionen tänker kring magkänslan. Samma argument har jag för spridning i ålder och kön. Det är möjligt att äldre journalister med mer erfarenhet skulle ha en mer utvecklad magkänsla och därför är det viktigt att sprida ut journalisterna åldersmässigt.⁶⁵

⁶¹ Kvale & Brinkmann 2014:156–9

⁶² En av intervjuerna varade i enbart 25 minuter eftersom personen var tvungen att gå på grund av personliga anledningar. Vi hann dock ta upp alla viktiga ämnen även om det inte blev lika utförligt eller lika djupt som i de andra intervjuerna.

⁶³ Schultz 2007:193–4

⁶⁴ Kvale & Brinkmann 2014:190

⁶⁵ Larsson, Larsåke, 2010:61–3 ”Intervjuer” i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke, *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Tematiska fält

Analysen är strukturerad kring tematiska fält på det sätt som medieforskaren Peter Dahlgren beskriver dem.⁶⁶ Dahlgren diskuterar innehåll i texter och inte i intervjuer, men eftersom transkriberade intervjuer också är texter, går det att använda samma metod för dem som för regelrätta texter. Tematiska fält är en metod för att hitta övergripande och underliggande teman i en text. En viktig aspekt i denna metod är vetskapen om att en text kan handla om flera saker samtidigt. Det är forskarens uppgift att hitta och synliggöra dem. Det handlar dock inte om att synliggöra motiv, utan om att dela in innehållet i normativa kategorier, det vill säga tematiska fält. Dessa teman upptäcks genom vad Dahlgren kallar en översättningsprocess där det specifika i texterna översätts till mer allmän karaktär som "[...] fångar upp detta innehåll så att det får en resonans, en genklang, i vår föreställningsvärld."⁶⁷

Konkret har processen sett ut så att jag först har tagit fram de manifesta budskapen som journalisterna gav uttryck för i intervjuerna. Efter det har jag genom grundlig genomlysning och läsning undersökt de tematiska fält som återkommer i intervjuerna. Detta sätt att strukturera upp materialet i olika teman är något som även Richards och Rees gjort och då deras studie liknar denna i upplägg passar även metoden här.⁶⁸

Innan analysen påbörjas behövs ett klargörande för begreppet jag valt att använda för känslan journalister har för nyheter. Jag har valt att använda begreppet magkänsla eftersom det är det begrepp som är vanligast inom forskningsområdet. Alla journalister använde dock inte ordet magkänsla för att beskriva den känslan, även om det var ett av begreppen som kom upp under intervjuerna.⁶⁹ Under intervjuerna avstod jag inledningsvis från att ställa frågor kring magkänslan specifikt för att se om journalisterna skulle ta upp det spontant, vilket de i nästan alla fall gjorde. För tydlighetens skull är det begreppet magkänsla som kommer användas genomgående, förutom när jag tar upp vilka andra begrepp som förekom.

⁶⁶ Dahlgren, Peter, 2000 "Vad säger medierna och vad betyder de?" i Jarlbro, Gunilla (red.), *Vilken metod är bäst - ingen eller alla?: metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*, Lund:Studentlitteratur

⁶⁷ Dahlgren, 2000:94–5; Dahlgren, Peter, 1987:48–51. *Pressens bild av brottsligheten*. Stockholm: Allmänna förl.

⁶⁸ Richards & Rees 2011:855

⁶⁹ Vilka de andra begreppen var går jag in på i avsnittet "Kroppen"

Analys

De tematiska fält som upptäckts i intervjumaterialet är de avsnitt som presenteras nedan. På ett flertal ställen tangerar de olika temana varandra och därför är inte uppdelningen alltid alltigenom distinkt, men det finns ändå grundläggande skillnader mellan dem. Vissa teman har delats upp i flera delar på grund av det faktum att de påminde om varandra och kan sägas tillhöra samma tema, men samtidigt var väsensskilda.

Övning ger färdighet

Vilket begrepp journalisterna än valde att beskriva magkänsla med, så alla att den till största del består av erfarenhet. Många beskrev också magkänslan som bestående av kunskap, och att en större kunskap om ens rapporteringsområde och mer erfarenhet av journalistyrket gör att magkänslan blir bättre och säkrare. Ingen av journalisterna sa uttryckligen att övning ger färdighet men det var budskapet som förmedlades genom deras svar. Enligt journalisterna själva är magkänslan något som man lär sig.

Journalisten Martin Runol beskrev en situation då han märkte att hans magkänsla förbättrades genom erfarenhet:

MR: Jag jobbade som chef innan [...] Första gången vi hade ett strömavbrott där [...] tänkte jag att 'ussh vad besvärligt det här var'. Jag var liksom ganska ny som chef tänkte inte så mycket på det, vi ska ha någon liten text om det. Min chef där, som var chefredaktör, sa men det här kan ni ju ut och kolla hur det påverkar. Hur påverkar det kassorna på Ica? [...] Ut och kolla sådana här småreportage, gör det. Ja, så gjorde vi det. Det var inte min ide på något sätt och det blev jättebra i tidningen. Sen nästa gång när det blev strömavbrott [...] så känner jag mig 'japp, såhär gör vi'. Jag visste precis vad jag skulle göra och det blev jättebra. [...] Det ställde om jättesnabbt, så reporter och fotograf åkte ut i små team [...]

I: Så andra gången man gör det är det lättare?

MR: "Helt, sen tror jag vi hade ett tredje och då kändes det som rutin. Det var jättelätt."

Denna situation går att förstå genom Gigerenzers syn på magkänslan som uppbyggd av praktiska erfarenheter.⁷⁰ I Runols exempel har hans känsla för nyhetsläget under ett strömavbrott gått från något svårt och där han inte vetat hur han ska gå tillväga, till något som är jättelätt och där han vet precis vad som krävs av honom. Han kallar det för rutin, ungefär som de tumregler Gigerenzer menar att magkänslan är uppbyggd av. Runol beskriver nästan exakt den process som Gigerenzer menar skapar magkänslan: genom praktiska erfarenheter, situationer då det blir stora strömavbrott, som sedan blir förmågor som i sin tur till slut kan användas utan att man behöver tänka på det. Runol förtydligade även detta resonemang då han sa att "[...] det vi kallar intuition är egentligen det omedvetna användandet av tidigare erfarenheter." Han är alltså själv medveten om att magkänslan, eller intuitionen som han valde att kalla det, är ett resultat av hans tidigare erfarenheter, vilket går hand i hand med vad Gigerenzer kommit fram till.⁷¹

Dag Ankersen och Marianne Pernbro sa dock att magkänslan är såväl medfödd som inlärd:

DA: Det handlar väl både om träning och talang. Alltså, du kan säkert öva upp en bra nyhetsnäsa, men jag tror inte du kan öva upp en superbra nyhetsnäsa. Man ska nog ha en viss känsla för det också.

MP: Ja, det är som man är helt enkelt tror jag. Jag tror det är så man är funtad.

I: Som att man har en medfödd talang för det?

MP: Ja, ja lite, lite tror jag det kan vara så, litegrann. Men det kan också vara nånting som är inlärt [...]

Att beskriva magkänslan som medfödd är det som Bourdieu pratar om, när han pratar om habitus. Att födas med vissa egenskaper är enligt Bourdieu en persons primära habitus och att ha en medfödd magkänsla och talang för nyheter skulle då vara en primär habitus. Schultz kommer i sin forskning fram till att magkänslan inom journalistiken snarare är en sekundär habitus som ackumuleras, vilket innebär att Pernbro och Ankersens uttalanden motsäger Schultz slutsats.⁷² Det bör dock påpekas att både Pernbro och Ankersen sa att det också är en fråga om erfarenhet, men att magkänslan blir bättre om man har talang för det. Dessutom var det bara

⁷⁰ Gigerenzer 2007:6–19

⁷¹ Gigerenzer 2007:6–19

⁷² Schultz, 2007

två av totalt åtta journalister som sa detta så det kan inte sägas vara allmängiltigt för alla journalister. Det är dock en intressant iakttagelse.

Rättfärdigande

En underkategori till detta tema är hur journalisterna rättfärdigar användandet av magkänslan genom att säga att den består av erfarenhet och kunskap. Detta rättfärdigande är inget de gör explicit, men mellan raderna kan journalisternas reflektioner tolkas som ett rättfärdigande.

Ett sätt som journalisterna rättfärdigar användandet av magkänslan på, är när de påpekar att det arbete som sker efter användandet av magkänslan är objektivt. Genom att applicera ett objektivt arbetssätt, och till exempel höra alla parter, blir även slutprodukten objektiv, enligt dem. Rebecka Sjöberg uttrycker det såhär:

RS: ”Ja men det måste man ju annars är det helt, annars är det ju oseriöst. [...] ofta är det ju så att folk inte vill kommentera, men de ska i alla fall få chansen [...] det måste man liksom.”

Flera av journalisterna uttryckte det som Sjöberg gjorde ovan. Journalistiken blir objektiv i slutändan, i alla fall så objektiv som möjligt, eftersom de inkluderar objektivitetsidealet i sin arbetsprocess. De ger alla sidor en chans att komma till tals, och genom att göra det blir slutprodukten objektiv.⁷³ Då gör det inget om nyheten började med en subjektiv känsla eftersom det inte hotar objektiviteten i den färdiga produkten. Här förekommer en motsättning i journalisternas reflektioner. De sa att magkänslan inte är problematisk eftersom den består av erfarenhet samtidigt som de menade att nyhetsvärderingsprocessen är som mest subjektiv när den används, det vill säga i valet av nyheter och vad som är en bra nyhet. Journalisterna är således inte helt konsekventa i sitt resonemang gällande detta.

Att journalisterna rättfärdigar magkänslan genom att beskriva dess natur som objektiv kan förstås genom de teorier som förklarar hur objektivitetsidealet upprätthållits inom journalistiken trots att den är ifrågasatt.⁷⁴ Fichtelius hävdar att om journalisterna överger objektiviteten överger de också vad det är att vara

⁷³ Johansson, 2015:191–92

⁷⁴ Shoemaker & Reese, 1996; Johansson, 2008; Wiik, 2010

journalist, vilket kan bidra med en del av en förklaring till varför journalisterna rättfärdigar användandet av magkänslan på detta sätt.⁷⁵ Om de använder sig av magkänslan och den samtidigt går emot de ideal som kännetecknar bra journalistik enligt dem själva, skulle de i förlängningen producera dålig journalistik. Det är förståeligt att journalister inte vill göra det och därför rättfärdigar de användandet av potentiellt subjektiva känslor, såsom magkänslan. Genom att placera in Fichtelius i Bourdieus fältteori kan man tolka det som att objektivitetsidealet är en del av det symboliska kapitalet inom det journalistiska fältet och om man inte accepterar strävan efter objektiviteten får man inte heller vara en del av fältet, eller så förlorar sin status inom fältet.⁷⁶ Ser man på magkänslan utifrån dessa tankegångar blir det klarare varför journalisterna rättfärdigar användandet av magkänslan med erfarenhetsargument. Genom att hänvisa till de symboliska tillgångar som finns inom det journalistiska fältet fortsätter journalisterna att inkluderas i det. Och – om objektivitetsidealet är symboliskt kapital inom det journalistiska fältet skulle det också vara en del av journalistikens habitus, då habitus som sagt, är ett fälts samlade symboliska kapital.⁷⁷ Som tidigare nämnt är ackumulering av ett fälts symboliska tillgångar oftast inte något som sker medvetet, och därför är det inte heller konstigt att journalisternas rättfärdigande av magkänslan huvudsakligen sker på ett omedvetet plan.

Det går också att förstå detta rättfärdigande utifrån ett rationalitetsperspektiv. Förnuft och rationalitet tillhör en positivistisk tradition. Genom att beskriva magkänslan, som till ordet är subjektiv då det är en känsla, som bestående av företrädesvis traditionellt positivistiska komponenter rättfärdigar journalisterna användandet av magkänslan eftersom den då blir mer neutral och frånskild känslorna – och därför också går att kombinera med objektivitetsidealet.⁷⁸ Det är på detta sätt journalisterna kan sägas rättfärdiga sin användning av magkänslan, genom att se på den som uppbyggd av erfarenheter och kunskap och inte som en subjektiv känsla.⁷⁹

⁷⁵ Fichtelius, 1997:22–3

⁷⁶ Bourdieu, 1993; 2005

⁷⁷ Bourdieu, 1993

⁷⁸ Richards & Rees 2011:863–4; Hammarlin 2015:176–7

⁷⁹ Mer om detta i avsnittet ”Förnuft och känsla”

Rättfärdigandet kan följaktligen förstås i ljuset av teorierna ovan om hur journalisterna värnar om de gemensamma dispositionerna inom journalistikens sociala fält och i förlängningen också värnar om professionens upprätthållande.

Kroppslig ambivalens

Det sitter i ryggraden, man har det i ryggmärgen, nyhetspuls, magkänsla, nyhetsnäsa, nyhetskänsla, muskelminne, bakhuvudet. Alla dessa ord kom upp i intervjuerna och alla journalister använde på något sätt kroppsliga termer när de beskrev hur de nyhetsvärderar. Petra Haupt, Martin Runol och Dag Ankersen beskrev exempelvis delar av processen såhär:

PH: Nu är det verkligen ändå som att det sitter i ryggraden [...]

MR: [...] när du ska göra någonting fort så är det ju ofta liksom nästan muskelminnet som styr det... kanske dåligt uttryckt muskelminne, men du fattar vad jag menar [...]

DA: Det är svårt att förklara för det är så abstrakt, det här med nyhetsnäsa och så, vad man tycker är en bra grej [...]

Att journalisterna använde sig av kroppsliga begrepp tyder på att de anser den tillhöra kroppen, att den är inkorporerad i dem, på samma sätt som Bourdieu beskriver habitus.⁸⁰ Här finns en ambivalens i journalisternas syn på magkänslan. Tänker journalisterna att magkänslan är något subjektivt, eftersom de använder ord såsom ryggrad, magkänsla och muskelminne för att beskriva den, eller tänker de att den enbart är ett resultat av sina samlade erfarenheter och att objektivitetsidealet då är en del av magkänslan, vilket de också gav uttryck för under intervjuerna? Journalisternas reflektioner är inte helt konsekventa när det kommer till detta.

Man kan argumentera att dessa begrepp enbart är talesätt och att det inte går att tolka in för mycket i det faktum att journalisterna beskrev magkänslan genom att använda kroppsliga ord. Även om så är fallet ger det i alla fall en fingervisning om hur de tänker, eftersom de ord vi använder också säger något om oss. Ord har ofta

⁸⁰ Bourdieu, 1993:297–306

en djupare betydelse än vid en första anblick.⁸¹ Journalisternas syn på kroppen och magkänslan är dock mer komplicerad än så, något som analyseras i nästa avsnitt.

Magkänsla i huvudet

Majoriteten av journalisterna sa att magkänslan sitter i huvudet, vilket hänger ihop med att de också sa att magkänslan består av erfarenheter och kunskap. Det sammanhänger dock inte med att de använder så många kroppsliga begrepp och metaforer för att beskriva den, eftersom kroppsliga begrepp såsom mag- och ryggradskänsla kan sägas vara subjektiva då de är en del av kroppen. Det finns alltså, som tidigare nämnt, en ambivalens i journalisternas resonemang. Sådär svarar Dimitri Lennartsson på frågan om var i kroppen magkänslan sitter:

DL: (skratt) Vilken fråga (tystnad) Ja, den sitter lite i... Den sitter i hjärnan liksom, tråkigt svar men den sitter uppe i huvudet [...]

i: Det är där det går igång?

DL: Ja, det går igång uppe i huvudet liksom, man bara sådär 'sch sch' och sen börjar man läsa, 'men gud det här ju stort' liksom.

Journalisterna beskrev magkänslan med kroppsliga begrepp och som en känsla, men när de får frågan om var i kroppen magkänslan sitter rent fysiskt, så svarar majoriteten av dem att den sitter i huvudet – vilket ju också är en del av kroppen, men den del av kroppen som är kopplad till hjärnan och förnuftet, inte till känslorna. Detta tyder på att det finns motsättningar i journalisternas syn på nyhetsvärderingen, hur den går till och var den äger rum.

Alla sa dock inte att magkänslan sitter i huvudet. Någon sa att den sitter i magen och några sa att det var en process och att känslan hoppade runt mellan olika delar i kroppen (först i magen och för att sedan förflyttas till huvudet). Nyhetsvärderingen kan alltså enligt journalisterna också vara en kroppslig process och känslan för den flyttar runt.⁸²

⁸¹ Hall, Stuart 2013:11 "The work of representation" i Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.) *Representation*. 2. ed. London: SAGE

⁸² Mer om detta i avsnittet "Förnuft och känsla".

Skratt

Alla journalister reagerade på samma sätt när jag ställde frågan om var i kroppen magkänslan sitter, med att skratta. Bosse Johansson och Rebecka Sjöberg får exemplifiera:

BJ: (skratt) Nej jag vet inte var den sitter... I hjärnan någonstans, som nånting händer [...]

I: Har du funderat på var den här känslan sitter någonstans?

RS: (skratt) Rent fysiskt menar du?

I: Ja.

RS: (skratt) Nej, det har jag faktiskt inte [...]

Det är intressant att just alla journalister skrattade eftersom det är en av få saker som verkligen samtliga hade gemensamt. Generellt svarade och resonerade journalisterna genomgående på ungefär samma sätt, men det var få tillfällen då alla reagerade precis likadant, och att skratta när de fick frågan om var i kroppen magkänslan sitter var en av dem. Frågan är paradoxal, men eftersom reaktionen återkom i alla intervjuer bör jag i alla fall i korthet undersöka potentiella anledningar. Journalisterna kan till exempel, medvetet eller mer sannolikt omedvetet, ha upplevt frågan som så pass oväntad att det blev komiskt och därför började skratta när de möttes av den.

Det kan också tolkas som att journalisterna anser att kroppen, och i förlängningen också känslorna, bör hållas på avstånd från arbetsrollen.⁸³ Enligt de journalistiska idealen ska man som journalist arbeta rationellt och objektivitetsidealet är som tidigare konstaterats en vital del av det journalistiska symboliska kapitalet.⁸⁴ Det är så pass betydelsefullt att enbart en antydning om att journalisterna eventuellt inte arbetar helt objektivt, utlöste skratt. Om journalisterna frångår objektiviteten skulle i förlängningen deras yrke kunna hotas, eftersom objektiviteten ger legitimitet till yrket, vilket är något både Wiik och Kaplan kommit fram till.⁸⁵ Denna omedvetna visshet hos journalisterna kan vara en bidragande orsak till att indikationen om att de skulle styras av kroppen, det

⁸³ Richards & Rees, 2011

⁸⁴ Bourdieu, 2005:3–4, Bourdieu, 1993:300

⁸⁵ Wiik, 2010; Kaplan, 2002

emotionella, står så långt ifrån deras uppfattning om journalistrollen att de börjar skratta. Skratten skulle kunna tyda på hur långt bort journalisternas egna känslor anses vara i journalistyrket, och hur befäst objektivitetsidealet är bland journalisterna och inom det journalistiska fältet.⁸⁶

Förnuft och känsla

Förnuft och känsla är inte bara en populär litterär klassiker författad av Jane Austen, utan också ett av de mest framträdande tematiskafälten i intervjuerna. Journalisterna tycks dela upp sig själva i en del som styrs av förnuft och rationalitet, och i en del som styrs av de egna känslorna och som de inte anser att man ska blanda ihop med journalistrollen. Eftersom journalistiken enligt journalisterna ska vara rationell och objektiv, och de ställer känslorna i motsats till objektiviteten går de två inte att kombinera. Journalisterna delar upp sin värld i fakta och känslor, objektivitet och magkänsla. Motsättningen i att journalister höjer objektivitetsidealet och magkänslan samtidigt, vilket Richards och Rees⁸⁷ poängterar, återkommer även i den här studiens material.⁸⁸ Ingen av journalisterna sa att magkänslan är problematisk, och det på grund av att den inte är en känsla såsom andra känslor, utan att den bland annat omfattar objektivitetsidealet och därför inte heller är speciellt subjektiv. Att journalisterna ser på magkänslan som något icke-emotionellt kan, som tidigare nämnt, bero på att de annars kan få sin professionalitet ifrågasatt, vilket i sin tur skulle kunna äventyra yrkets legitimitet.⁸⁹

Journalisterna beskrev också nyhetsvärderingen och magkänslan som en process som förändras medan den utövas, till exempel att magkänslan först känns i magen för att sedan förflytta sig till huvudet. De ser därför inte på förnuftet och känslorna som samverkande, utan något som sker var för sig vid olika tillfällen, vilket tyder på att de delar upp förnuftet och känslorna. Marianne Pernbro beskrev hur hon ser på nyhetsvärderingsprocessen och magkänslan:

⁸⁶ Fichtelius, 1997:22–3

⁸⁷ Richards & Rees, 2011:861

⁸⁸ Även om det även där finns en ambivalens, såsom att journalisterna samtidigt anser magkänslan vara uppbyggd av tidigare erfarenheter och de objektivitetsideal man som journalist ska sträva efter.

⁸⁹ Wiik, 2010

MP: Det börjar nog i huvudet, det kan vara nånting du läser eller ser [...] att du kanske ser en koppling som ingen annan har tänkt på tidigare mellan nånting. Och sen får du den där känslan med lite puls. (tar sig för bröstet)

I: Lite i bröstet liksom?

MP: Lite pulspåslag, nästan lite kallsvett lite sådär. 'Wow, det här!' (skratt). Och då vet man att då är jag kanske inte helt fel på det. Det kanske är nånting. Men sen får man kolla det för det kan vara fel också.

Det sker, hur medvetet det sker får här vara osagt, en sorts uppdelning mellan det rationella och det emotionella – journalisterna ger i alla fall uttryck för att det går att dela upp dem. De har en relativt pragmatisk syn på nyhetsvärderingen och hur känslorna kommer in i bilden. Richards och Rees berör i sin forskning hur journalister delar upp sin yrkesroll och sitt privatliv för att klara av att hantera traumatiska händelser och liknande.⁹⁰ Genom att särskilja förnuftet (yrkesrollen) och känslorna (privatlivet) är det lättare att möta människor som genomgått plågsamma saker.⁹¹ Samma princip går att applicera i den här studien. Genom att särskilja förnuftet (objektivitetsidealet och liknande) och känslorna (ens egna subjektiva värderingar och åsikter), kan journalisterna således fortfarande upprätthålla journalistikens legitimitet och dess demokratiska uppdrag.⁹²

Att journalisterna delar upp förnuft och känslor kan också vara en följd av objektivitetens symboliska värde inom det journalistiska fältet.⁹³ Fichtelius betonar, som tidigare nämnt, hur essentiellt objektivitetsidealet är för journalistiken.⁹⁴ Precis som under temat rättfärdigande kan man här förstå journalisternas uppdelning av rationalitet och emotionalitet som grundat i de gemensamma dispositionerna inom det journalistiska fältet. Då objektiviteten tillhör förnuftet och det rationella blir motsatsen automatiskt exkluderat från fältets symboliska kapital. En av Bourdieus tankar är att det som *inte* är gemensamt är lika viktigt som det som faktiskt är gemensamt. Skulle journalisterna då börja blanda in känslor i arbetsrollen skulle de sannolikt förlora i status inom fältet.⁹⁵ Detta kan bidra med en förklaring till varför journalisterna gör en så pass tydlig uppdelning mellan förnuft och känsla. Det skulle

⁹⁰ Richards & Rees, 2011:858–9

⁹¹ Självklart kan man även vara rationell i sitt privatliv, men inom journalistiken är normen att lämna det privata hemma för att inte äventyra objektiviteten. Den tankegången innebär i förlängningen att journalisterna kopplar ihop det privata med icke-objektivitet.

⁹² Kaplan, 2002:9

⁹³ Bourdieu, 1993; 2005

⁹⁴ Fichtelius, 1997

⁹⁵ Bourdieu, 2005:3–4; Bourdieu, 1993:300

eventuellt också kunna bidra med en förklaring till varför även de journalister som inte tror att objektivitet är möjlig fullt ut ändå värderar objektiviteten högt. De skulle förlora i status annars.

Ett annat exempel på hur journalisterna delar upp det rationella och emotionella är, vilket nämnts tidigare, hur de beskriver magkänslan som en annan typ av känsla – den är ett verktyg och inte en känsla i traditionell mening – och därför blir den inte heller ett problem i arbetet.

PH: [...] Man måste vara lite medveten om att den här ryggradskänslan är bra att ha för att det är ungefär som en mikrofon, alltså ett viktigt arbetsredskap som underlättar vardagen och så. Men, ibland måste man kanske stanna upp och fundera på om man kanske måste påverka den ryggradskänslan åt ett eller annat håll för att den är inlärd, för att vi alla tänker på samma sätt, att vi kanske måste bredda vårt sätt att tänka eller så.

Haupt jämför magkänslan med något så sterilt som en mikrofon, det vill säga något icke-emotionellt. Detta gjorde också de andra journalisterna, även om de inte drog jämförelsen så långt att de jämförde den med till exempel en penna eller liknande. Kärnan i journalisterna reflektioner var att magkänslan inte är samma typ av känsla som andra känslor, och det ger Martin Runol uttryck för här:

I: Är det samma sak som intuitionen bestående av samlade erfarenheter?

MR: Nej, jag tror att det är olika känslor. För jag tror egentligen att det nog är en form av att du, att det känns det som att 'nu kommer jag nog att ro det här i land' eller 'nu har jag klarat uppdraget' eller på egen hand hittat en nyhet [...] Men det är en känsla som är mer, nej jag tror att det är olika saker.

Att beskriva magkänslan på detta sättet, det vill säga som ett konkret redskap gör att det särskiljs från känsloliv, enligt samma logik som behandlades tidigare. Uppdelningen mellan det rationella/objektiva och det emotionella/subjektiva hos journalisterna blir tydlig när de resonerar på detta sättet.⁹⁶

Känslor är inte heller något man pratar om med sina kollegor som journalist – det är en slutsats Richards och Rees drar.⁹⁷ Det är ett tema som även återkommer i den här studien där majoriteten av journalisterna sa att de inte pratade om magkänslan med kollegor. Nyhetsvärderingen diskuterades på redaktionerna men på frågan om de också diskuterade känslan för nyheter var svaret för det mesta nej.

⁹⁶ Richards & Rees, 2011:858–9

⁹⁷ Richards & Rees, 2011:858–9

Magkänslan var inte uppe för diskussion utan de bara *visste* vad som var en grej och inte, och det behövde inte diskuteras. Att magkänslan inte diskuteras visar på att uppdelningen mellan det rationella och emotionella är ännu mer påtaglig. Arbetsplatsen är inte ett forum för att uttrycka eller prata om sina känslor på, utan en plats för så kallat objektivt rapportering.

Att inte kunna sätta fingret på det

Vid ett flertal tillfällen visste inte journalisterna hur eller vad de skulle svara. De hade svårt att formulera sig eftersom de inte hade reflekterat över de här frågorna innan och tystnader uppstod då de funderade. Många sa också rakt ut att det var svåra frågor jag ställde just eftersom magkänslan och nyhetsvärderingsprocessen inte är något de funderat över innan eller för att det är en process som sker per automatik. Bosse Johansson och Petra Haupt får exemplifiera:

BJ: [...] Men det är knepigt att prata om det här för det är svårt [...] Det känns som att man är väldigt luddig.

PH: Det är svårt det här när man ska reflektera över någonting som man gör dagligen utan att tänka så mycket på det [...]

Detta tangerar Gigerenzers teori om magkänsla och tumregler – att man till slut inte behöver tänka över alla aspekter av någonting för att kunna ta ett beslut. En aspekt av Gigerenzers definition av magkänslan är att man inte är fullt medveten om de bakomliggande orsakerna.⁹⁸ Journalisterna går på magkänsla genom att använda tumregler, och då sker processen inte längre på en medveten nivå eftersom de inte behöver tänka över all information, utan bara den allra viktigaste. När en process, i det här fallet nyhetsvärderingsprocessen, sker automatiskt och oreflekterat blir det också svårt att sätta ord på vad som händer eftersom man inte har funderat över det när det skedde. Det är en omedvetenhet det rör sig om, vilket också betyder att reflektionen uteblir då man inte är medveten om varför man handlar på ett visst sätt, det är bara så man gör inom detta specifika fält.⁹⁹ Denna självklarhet som

⁹⁸ Gigerenzer 2007:6–19

⁹⁹ Bourdieu 1993; Broady 1988

journalisterna kände satte Ankensen ord på genom exemplet om att Sverige infört gränskontroller mot Danmark:

DA: Det är en stor grej att Sverige vill införa gränskontroller, vi behöver inte diskutera om det är en grej eller inte, utan det är bara det [...] Det är en tankebana som går av sig självt. Det är liksom som att säga 'vatten är blött'. Det behöver inte vi diskutera utan det är det.

För journalisterna är det självklart vad som är nyheter och därför har de inte funderat mer över hur eller varför de gör som de gör. Journalisterna har, som Bourdieu säger, "a feel for the game" och då är de inte medvetna om varför de gör som de gör, utan det sitter i kroppen.¹⁰⁰ Då blir det också svårt att svara på frågor om nyhetsvärderingsprocessen, eftersom den sker intuitivt och i viss mån oreflekterat.

Schultz tar också upp det faktum att nyhetsvärderingen ibland sker utan att journalisterna uttrycker det i ord, utan att det är en professionell habitus inom journalistiken.¹⁰¹ Detta kan bidra med ännu en förklaring till varför journalisterna inte kan sätta fingret på hur och vad det är som händer vid nyhetsvärderingen. Schultz tar även upp just den kroppsliga och undermedvetna aspekten av nyhetsvärderingen. Det är, som hon förklarar det, "a bodily knowledge and feel for the daily news game", alltså en nyhetshabitus som nyhetsjournalister besitter och som "almost takes place without words".¹⁰² Om nyhetsvärderingen sker utan att journalisterna reflekterar över den, vilket styrks av de svårigheter journalisterna i den här studien emellanåt hade att svara på frågor om den, går det att förstå varför journalisterna inte kan sätta fingret på exakt vad som händer när de nyhetsvärderar.

Det faktum att nyhetsvärderingen sker automatiskt beläggs inom dagens journalistikforskning. Både Johansson och Schultz har i sin forskning kommit fram till att det finns något odefinierat som påverkar hur journalisterna värderar nyheter. Schultz kallar det magkänsla medan Johansson inte går längre än att kalla det något som "sitter i väggarna" på redaktionerna.¹⁰³ Det Schultz kommit fram till och som Johansson snuddat vid bekräftas i denna studie, men det ska inte tolkas som att den här studien inte kommer med nya rön eftersom tidigare forskning främst baserats på observationer och inte på journalisternas egna reflektioner, som i den här studien.

¹⁰⁰ Bourdieu, 1998:81

¹⁰¹ Schultz, 2007:205

¹⁰² Schultz, 2007:202

¹⁰³ Schultz, 2007; Johansson 2008:8

Sammanfattning och diskussion

Magkänslan är enligt journalisterna baserad på tidigare erfarenheter och genom att arbeta inom yrket blir magkänslan för vad som är nyheter bättre. Att de använder magkänslan gör också att de inte reflekterar i så hög grad över hur nyhetsvärderingsprocessen ser ut och därför hade journalisterna svårt att svara på frågor om hur det egentligen går till. Ett frekvent återkommande tema i intervjuerna är att journalisterna delar upp det rationella och det emotionella. Känslor har ingenting att göra inom nyhetsjournalistiken. Objektiviteten värderas högt som ideal i motsats till känslorna (även om de flesta var överens om att helt objektiv kan man inte vara eftersom man väljer vilka nyheter som ska rapporteras om). Däremot ser journalisterna inte på magkänslan som en regelrätt känsla, vilket exemplifieras genom att de flesta journalisterna sa att den sitter i huvudet, det vill säga den del av kroppen där förnuftet sitter och inte där känslor traditionellt brukar placeras metaforiskt (till exempel i magen eller i bröstet).

Det som slagit mig mest är den uppdelning mellan förnuft och känsla som journalisterna gjorde. Är den verkligen möjlig? Idén om att människan går att dela upp i en rationell och en emotionell del går att spåra långt tillbaka, men idén som den ser ut idag kan spåras till 1600-talet och filosofen René Descartes¹⁰⁴. Jag ska inte fördjupa mig i hans teorier här, men hans idé om dualism och att människan består av en kroppslig och en sinnlig del är något som står sig än idag i samhället. Man kan även se uttryck för det i journalisternas reflektioner i den här studien när de delar upp det rationella och det emotionella, men också i forskningen som förs kring detta fenomen. I denna uppdelning har vanligtvis känslorna fått se sig besegrade av förnuftet, då det kontrollerade förnuftet har haft uppgiften att tygla känslornas impulsiva karaktär.¹⁰⁵ Frågan är om förnuftet verkligen har ett värde utan känslorna? Kan man överhuvudtaget sära på förnuft och känslor, eller är det

¹⁰⁴ Kanske mest känd för frasen ”Cogito, ergo sum”, det vill säga ”Jag tänker, alltså är jag”.

¹⁰⁵ Nordland, Hugo, 2015:13;217, *Känslor i krig: sensibilitet och emotionella strategier bland svenska officerare 1788-1814*. Diss. Lund: Lunds universitet

en konstruktion för att lättare kunna kategorisera vårt sinne? I teorin är det möjligt att skilja på det rationella och det emotionella, men fungerar det verkligen i praktiken, och är det önskvärt? Det är detta Gigerenzer har undersökt med slutsatsen att man kan bli mer tillfreds med beslut som baseras på magkänslan, det vill säga icke-rationellt. Men – till och med Gigerenzer som riktar kritik mot den slentrianmässiga nedvärderingen av känslolivet, fastnar i uppdelningen mellan förnuftet och känslorna. Detta är gemensamt för nästan alla forskare som behandlas i den här uppsatsen, att de gör en uppdelning mellan det rationella och det emotionella. Detta förekommer även bland de forskare som aktivt studerar känslor såsom Gigerenzer¹⁰⁶, men även hos till exempel Hammarlin¹⁰⁷. Det bör tilläggas att jag också har gått i samma fälla, även om jag här i diskussionen lyfter och problematiserar uppdelningen.

En forskare som har diskuterat och problematiserat uppdelningen mellan förnuft och känsla är vetenskapsfilosofen Ludwik Fleck (1997).¹⁰⁸ Hans idéer om tankekollektiv är alldeles för omfattande för att fördjupa sig i här, men det är relevant att ta upp vissa delar av hans teori. Fleck menar att även de mest enkla, till synes objektiva, observationer är bundna av vad han kallar tankestilar och ”[...]bunden till en tankegemenskap”^{109,110}. På grund av detta hävdar Fleck att allt tänkande är en ”social aktivitet” och därför går det inte att särskilja förnuftet och känslorna, det är en konstruktion.¹¹¹

Även historikern Hugo Nordland har tagit sig an denna uppdelning i sin avhandling om hur svenska officerare hanterade krigens psykiska påfrestningar under slutet av 1700-talet och början på 1800-talet.¹¹² Han kom bland annat fram till att de emotionella strategier som användes inte särskilde mellan det rationella och kontrollerade och det irrationella och känslostyrda.¹¹³ Så det finns exempel på tider då dualismen och tanken om förnuftet och känslorna som frånskilda varandra,

¹⁰⁶ Gigerenzer, 2007

¹⁰⁷ Hammarlin, 2015

¹⁰⁸ Fleck, Ludwik, 1997, *Uppkomsten och utvecklingen av ett vetenskapligt faktum: inledning till läran om tankestil och tankekollektiv*. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion

¹⁰⁹ Inte helt olik Bourdieus tankegångar om sociala fält och de system av dispositioner de rymmer.

¹¹⁰ Fleck, 1997:99

¹¹¹ Fleck, 1997:97–110

¹¹² Nordland, 2015

¹¹³ Nordland, 2015:247–8

inte varit lika närvarande. Att den uppdelningen är det idag är dock tydligt, både utifrån den här studiens resultat och i den forskning som innefattas här.

Journalisternas ambivalens om magkänslans potentiella subjektivitet kanske delvis kan bero på dagens rådande idé om förnuftet och känslorna som två skiljbara saker. De, liksom de flesta av oss i den västerländska delen av världen, sitter fast i ett tankemönster om att förnuftet och känslorna är två skilda saker som står i motsats till varandra, och det mönstret är svårt att komma loss ifrån. I verkligheten går det inte att separera förnuft och känslor, rationalitet och emotionalitet, objektivitet och subjektivitet – och det är sannolikt därför som journalisterna har svårt att svara på frågor om det. Verkligheten, om man nu kan tala om en sådan, är mer komplicerad än så.

Detta kan också bidra med en tänkbar förklaring till varför ambivalensen är så pass stor vad gäller journalisternas uppfattning om huruvida magkänslan är en subjektiv känsla eller ett neutralt arbetsredskap. Det ena kanske inte utesluter det andra, utan äger rum samtidigt, och därför inte är något som går att differentiera. Journalisterna har eventuellt inte heller funderat över eller diskuterat magkänslan och deras svar var därför inte alltid logiska. Richards och Rees har som tidigare nämnt kommit fram till att journalister inte pratar särskilt mycket om sina känslor i arbetsrollen.¹¹⁴ Att logik och rationalitet alltid övertrumfar känslor ska dock inte tas för givet, något som både Gigerenzer och Nordland behandlar i sina undersökningar.¹¹⁵

Det är dock tydligt att journalisterna i denna studie värderar det rationella och objektiva över det emotionella i yrkesrollen, och att de försöker separera dessa två från varandra. Om magkänslan befinner sig inom den rationella eller emotionella sfären har de dock inget bra svar på – det är en känsla, men inte en känsla som andra, utan uppbyggd av erfarenhet och därför inte problematisk, men det är samtidigt vid användandet av den som arbetsprocessen är mest subjektiv, det vill säga när de väljer vad som blir en nyhet och inte. Att denna uppdelning är nödvändig är dock inte självklart, vilket till exempel Nordlands forskning är ett tecken på.¹¹⁶

¹¹⁴ Richards & Rees, 2011

¹¹⁵ Gigerenzer, 2007; Nordland, 2015

¹¹⁶ Nordland, 2015

Huruvida det är önskvärt eller inte att använda magkänslan i nyhetsvärderingen är inget jag kan uttala mig om i den här uppsatsen, men det väcker en nyfikenhet om dagens nyhetsvärdering som journalistiskt verktyg. Den ambivalens och brist på transparens som präglar nyhetsvärderingen kan eventuellt vara problematisk, men vad alternativet skulle vara är svårt att säga, men det är en intressant problematik för framtida forskare att undersöka.

Hur kan man då förstå den journalistiska magkänslan utifrån journalisternas egna reflektioner och erfarenheter? Deras förhållande till nyhetsvärdering i allmänhet och magkänslan i synnerhet är tämligen ambivalent. De har svårt att sätta fingret på exakt vad det är som händer när de nyhetsvärderar, och deras reflektioner är i många avseenden ologiska, då de säger att magkänslan är en annan typ av känsla men samtidigt säger att man behöver kontrollera den i efterhand, och att det är vid användandet av magkänslan som nyhetsarbetet är mest subjektivt (det vill säga vid urvalet). Magkänslan är inte problematisk enligt journalisterna, men huruvida den tillhör deras rationella eller emotionella sfär förblir oklart. Möjligtvis kan det vara så att föreställningen om det går att särskilja det rationella och emotionella bidrar till journalisternas ambivalens inför fenomenet.

Fortsatt forskning

Eftersom studier om journalisters känslor i arbetsrollen är få, och studier om deras magkänsla färre, finns det många ingångar till fortsatt forskning inom ämnet.

Nästan alla journalister i den här studien sa att olika journalister har olika magkänsla eftersom alla är individer och har olika erfarenheter. Därför skulle det vara intressant att undersöka hur representation på redaktionerna påverkar nyhetsutbudet. Och – hur påverkar magkänslan den journalistiska produkten? Att undersöka magkänslans konsekvenser har inte rymts i den här uppsatsen, men det är ett tänkvärt ämne.

Två av journalisterna i den här studien ansåg också att magkänslan delvis är medfödd och eftersom det går emot den tidigare forskningen om den journalistiska

magkänslan skulle det vara intressant att göra en större studie om detta specifikt, och undersöka hur fler journalister reflekterar kring det.

Sedan skulle det självklart vara intressant att ta förnuft och känsla-diskussionen vidare. Bidrar den till journalisternas ambivalenta syn på magkänslan, och i så fall hur? Här finns det många intressanta trådar att dra i för framtida forskare.

Referenser

- Benson, Rodney and Neveu, Erik (red.) (2005) *Bourdieu and the Journalistic Field*
Cambridge: Polity Press,
- Berry, Stephen J. (2005) "Why objectivity still matters", *Nieman Reports* 59(2) 15-16
- Bourdieu, Pierre (1993) "Distinktionen" i Bourdieu, Pierre *Kultursociologiska texter* 4. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförlag Symposion
- Bourdieu, Pierre (1993) *Kultursociologiska texter* 4. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförlag Symposion
- Bourdieu, Pierre (1998) *Om televisionen: följd av Journalistikens herravälde*
Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion
- Bourdieu, Pierre (2005) "The Political Field, the Social Science Field, and Journalistic Field", i Benson, Rodney and Neveu, Erik (red.) *Bourdieu and the Journalistic Field* Cambridge: Polity Press, pp. 29–47.
- Broady, Donald (1988) "Kulturens fält: Om Pierre Bourdieus sociologi" i Carlsson, Ulla (red.), *Masskommunikation och kultur*. Konferensskrift, NORDICOM-Nytt/Sverige, nr 1–2
- Carlsson, Ulla (red.) (1988) *Masskommunikation och kultur*. Konferensskrift, NORDICOM-Nytt/Sverige, nr 1–2
- Dahlgren, Peter (2000) "Vad säger medierna och vad betyder de?" i Jarlbro, Gunilla (red.), *Vilken metod är bäst – ingen eller alla?: metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*, Lund:Studentlitteratur
- Dahlgren, Peter (1987). *Pressens bild av brottsligheten*. Stockholm: Allmänna förl.
- Dansker, Emil, Wilcox, James & van Tubergen, G. Norman (1980) "How Reporters Evaluate the Credibility of Their Sources", *Newspaper Research Journal* Vol. 1 No.2
- Dewey, John (1927). *The public and its problems*. New York

- Ekecrantz, Jan & Olsson, Tom (1994). *Det redigerade samhället: om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerade förnuftets historia*. Stockholm: Carlsson
- Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (2010) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Fichtelius, Erik (1997) *Nyhetsjournalistik: tio gyllene regler*. Stockholm: Utbildningsradion
- Fleck, Ludwik (1997). *Uppkomsten och utvecklingen av ett vetenskapligt faktum: inledning till läran om tankestil och tankekollektiv*. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion
- Galtung, Johan & Ruge, Mari Holmboe (1965). *The Structure of Foreign News*. Journal of International Peace Research, 1, 64–90.
- Gans, Herbert J. (1980). *Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. New York: Vintage.
- Gigerenzer, Gerd (2007). *Gut feelings: the intelligence of the unconscious*. New York: Penguin Books
- Hall, Stuart (2013) ”The work of representation” i Hall, Stuart, Evans Jessica & Nixon, Sean (red.) *Representation*, 2.uppl. London: SAGE Publications Ltd
- Hall, Stuart, Evans Jessica & Nixon, Sean (red.) (2013) *Representation*, 2.uppl. London: SAGE Publications
- Hammarlin, Mia-Marie (2015). *I stormens öga*. Båstad: Hammarlin bokförlag
- Hvidfelt, Håkan (1985) *På första sidan. En studie i nyhetsvärdering*. Stockholm: Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar
- Jarlbro, Gunilla (red.) (2000) *Vilken metod är bäst – ingen eller alla?: metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur
- Johansson, Bengt (2008) *Vid Nyhetsdesken: En studie av nyhetsproduktion vid svenska nyhetsredaktioner* Sundsvall: Demokratiinstitutet
- Johansson, Bengt (2015) ”Journalistiken, objektiviteten och partiskheten” i Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.) *Handbok i journalistikforskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kaplan, Richard (2002) *Politics and the American press: the rise of objectivity, 1865-1920*. Cambridge: Cambridge University Press

- Kaplan, Richard (2012) "The origins of objectivity in American journalism" i Stuart Allan, (red.), *The Routledge companion to news and journalism*. London/New York: Routledge
- Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.) (2015) *Handbok i journalistikforskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3.uppl. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Larsåke (2010) "Intervjuer" s.61–63 i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke, *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lippmann, Walter (1922). *Public opinion*. New York: Harcourt, Brace
- Lippmann, Walter (1927). *The phantom public*. New Brunswick, N.J., U.S.A.: Transaction Publishers
- McManus, John H. (1994) *Market-Driven Journalism. Let the Citizen Beware?* Thousand Oaks: Sage.
- Nordland, Hugo (2015). *Känslor i krig: sensibilitet och emotionella strategier bland svenska officerare 1788-1814*. Diss. Lund: Lunds universitet
- Richards, Barry (2012). "News and the emotional public sphere" i Stuart Allan, red., *The Routledge companion to news and journalism*. London/New York: Routledge
- Richards, Barry & Rees, Gavin (2011) "The management of emotion in british journalism", *Media, Culture & Society* 33(6)
- Schultz, Ida (2007) "The journalistic gut feeling - journalistic doxa, news habitus and orthodox news values", *Journalism Practice*, 1(2)
- Shoemaker, Pamela J. & Reese, Stephen D. (1996) *Mediating the message: theories of influences on mass media content* 2. ed. New York: Longman
- Strömbäck, Jesper (2008). *På nyhetsmediernas agendor: en studie av hot och risker i det svenska nyhetsurvalet i morgonpress, kvällspress och TV*. Sundsvall: Demokratiinstitutet
- Strömbäck, Jesper (2014) *Makt, medier och samhälle. En introduktion till politisk kommunikation* Lund: Studentlitteratur
- Strömbäck, Jesper (2015) "Journalistikens nyhetsurval och nyhetsvärderingar" i Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.) *Handbok i journalistikforskning* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

- Stuart, Allan (2012) "Journalism and its publics: the Lippman-Dewey Debate", i
Stuart Allan, (red.), *The Routledge companion to news and journalism*.
London/New York: Routledge
- Stuart Allan, (red.) (2012) *The Routledge companion to news and journalism*.
London/New York: Routledge
- Wigorts Yngvesson, Susanne (2006). *Den moraliska journalisten: en analys av yrkesetik, ideal och dygder*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet Wiik, Jenny
(2010) *Journalism in transition: the professional identity of Swedish journalists*
Göteborg: Litorapid media

Bilaga - intervjumanual

Bakgrundsfrågor

Ålder

Har du journalistutbildning? Om ja, varifrån, vilken typ av utbildning och hur lång?

Hur många år har du arbetat som journalist/nyhetsjournalist?

Var och som vad arbetar du just nu? Hur länge har du arbetat på den arbetsplatsen?

Nyhetsvärdering

Hur har din förmåga att nyhetsvärdena utvecklats?

Hur lärde du dig det?

Hur går det till när du nyhetsvärderar?

Pratar ni om explicita nyhetskriterier i nyhetsvärderingen?

Om ja, vilka är kriterierna ni går efter?

Om nej, vad baserar ni nyhetsvärderingen på?

Magkänslan

Använder du dig av intuition/magkänsla eller liknande i ditt arbete?

Om ja, på vilket sätt? Kan du beskriva en situation då du använt dig av magkänslan? Då den ledde dig rätt/fel?

Om nej, varför? Hur arbetar du då? Hur vet du till exempel om något är en nyhet eller inte?

Tycker du att det är ett bra/dåligt sätt att arbeta, att använda magkänslan?

Varför tycker du det?

Det sägs att man kan öva upp en journalistisk magkänsla/intuition, hur ser du på det?

Är magkänslan/intuitionen ngt ni diskuterar på redaktionen?

Har du funderat över vad din magkänsla består av?

Hur tror du den har den uppstått?

När uppstod den? utbildning, tidigt/sent i karriären?

Var i kroppen sitter magkänslan? Var känns den?

Är magkänslan ett resultat av att man har mkt erfarenhet?

Har olika journalister olika magkänsla? Är den individuell?

Objektivitetsidealet

Vilka (journalistiska) ideal arbetar du efter?

Är det bra/dåligt att arbeta efter dessa ideal?

Hur ser du på objektivitet som ett journalistiskt ideal?

Kan du beskriva en situation då du tänkt extra mycket på objektivitetsidealet i ditt arbete?

Har du reflekterat över hur objektivitetsidealet och magkänslan fungerar ihop i det journalistiken?

Motsätter de sig varandra? (eller är objektiviteten bara en del av magkänslan?)

Har du (eller en kollega) varit med om att dessa två krockat med varandra?

Kan du berätta om den situationen?

Känslorna och journalistiken

Är magkänslan som samma typ av känsla som andra känslor?

Tex: tillhör magkänslan en annan del av känslolivet? (den kanske inte är lika subjektiv?)

Betyder att använda sina känslor alltid som en rak motsats till objektivitet?

Hur hanterar du magkänslan i privatlivet?

Kopplar du bort känslorna i arbetet? Går det att stänga av magkänslan?

Om ja, varför och hur?

Om nej, varför?

Är det något annat du tänker på som jag inte frågat/som vi inte pratat om?